herpy

WĘŻE

Wąż świnionosy

Heterodon nasicus

Heterodon nasicus to mały, krępy wąż z rodziny połozowatych, pochodzący z północnoamerykańskich prerii, o zadartym pysku, którym kopie w luźnej ziemi. Zagrożony nadyma się, syczy, a w końcu udaje martwego. Jest aktywny w dzień, spokojny i łatwy w utrzymaniu, dlatego to dobry pierwszy wybór wśród węży. Ma zęby jadowe z tyłu szczęki i słaby jad; ugryzienia zdarzają się rzadko, ale mogą wywołać wyraźny obrzęk.

Rodzina: Colubridae Nazwa angielska: Western Hognose Snake Dawna nazwa: *Heterodon gloydi*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**35-90 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**80-400 g**
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia i sawanna**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 40 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**23-27 °C**
Miejsce wygrzewania	**31-35 °C**
Temperatura w nocy	**16-22 °C**
Wilgotność	**30-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**5-15 °C** 4-12 tygodni
Pokarm	**Kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24-36 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**2-23 jaj**
Zniesienia w roku	**1-2**
Inkubacja	**51-64 dni** przy 26-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Heterodon nasicus to krępy wąż o szerokim, grubym ciele, łuskach z kilem i ostro zadartej tarczce rostralnej, której używa do kopania w luźnej ziemi. Barwa podstawowa jest szarobrązowa, jasnooliwkowa lub piaskowa, z około 40 ciemnymi plamami wzdłuż grzbietu i wyraźnymi ciemnymi pasami na głowie i za oczami. Brzuch jest biały, żółty lub pomarańczowy, a spód ogona czarny. Samica jest większa i cięższa od samca i ma krótszy ogon.

Gatunek słynie ze swojej obrony. Zagrożony rozszerza szyję jak kobra, głośno syczy i wielokrotnie uderza z zamkniętym pyskiem. Jeśli to nie pomaga, przewraca się na grzbiet z otwartym pyskiem i zwisającym językiem i udaje martwego. Gdy się go odwróci, przewraca się z powrotem. Często wydziela też cuchnącą wydzielinę z gruczołów kloakalnych. Wszystko to jest blefem.

H. nasicus należy do węży z zębami jadowymi z tyłu szczęki. Ma powiększone zęby w tylnej części szczęki górnej i słaby jad, który pomaga mu obezwładniać ropuchy i inne ofiary. Jad nie zagraża życiu człowieka, ale ugryzienie, przy którym wąż trzyma i przeżuwa, może wywołać ból i wyraźny obrzęk. Ugryzienia są rzadkie; zob. część o zachowaniu.

Dorosłe samce osiągają 35-60 cm długości, samice mogą dorastać do 90 cm. Młode mają przy wykluciu 14-18 cm. W niewoli wyhodowano wiele odmian barwnych i wzorów, ale ten poradnik dotyczy samego gatunku. Epitet gatunkowy *nasicus* pochodzi od łacińskiego *nasus*, nos, i nawiązuje do zadartego pyska.

Występowanie i środowisko

Heterodon nasicus występuje w środkowej części Ameryki Północnej, od południowych prowincji preriowych Kanady (Alberta, Saskatchewan i Manitoba) przez Wielkie Równiny w USA. Spotyka się go od Montany, Dakoty Północnej i Dakoty Południowej na północy po Teksas na południu oraz od Illinois, Iowa i zachodniej Minnesoty na wschodzie po wschodni Wyoming, wschodnie Kolorado i Nowy Meksyk na zachodzie. Forma *gloydi* z Teksasu i Oklahomy, dawniej uznawana za osobny podgatunek lub gatunek, jest dziś włączana do *H. nasicus*.

W Meksyku żyje bliski krewniak, *Heterodon kennerlyi*, który wcześniej był zaliczany do tego gatunku. Informacje o występowaniu w Arkansas są błędne.

> **Naturalny zasięg:** Stany Zjednoczone i Kanada.

ŚRODOWISKO

H. nasicus zamieszkuje równiny preriowe, prerię krótkotrawiastą, suche, kamieniste tereny, równiny zalewowe rzek oraz gleby piaszczyste i gliniaste. Preferuje suchą, piaszczystą i luźną ziemię, w której może szukać pożywienia i się ukrywać. Spotyka się go na wysokości od około 90 do 2.400 m n.p.m.

Jest aktywny w dzień, jako kryjówek używa opuszczonych nor gryzoni i kęp traw, a poluje na ropuchy i inne płazy, jaszczurki, gryzonie, ptasie jaja, pisklęta i jaja gadów. Młode jedzą głównie jaszczurki, płazy i jaja gadów. Klimat jest kontynentalny, z gorącymi latami i mroźnymi zimami, a wąż zimuje mniej więcej od września do marca. Na południu zasięgu zimy są łagodniejsze, ale również tam zwierzęta zapadają w spoczynek zimowy.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 40 cm (długość × szerokość × wysokość). To minimum dla dorosłej samicy; dorosłemu samcowi wystarczy 75 × 35 × 35 cm, ale dla obojga większe jest lepsze, a powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość. Pokrywa musi szczelnie przylegać i dawać się zamknąć, bo wąż napiera i kopie, a zwłaszcza małe młode uciekają przez wąskie szczeliny. Nigdy nie używaj taśmy klejącej. Młode trzymaj w małym terrarium lub plastikowym pojemniku o długości 30-40 cm, aż osiągną 15-20 g, a potem przenieś je do większego. Młode w zbyt dużych pojemnikach łatwiej odmawiają jedzenia.

Gatunek kopie i chce mieć co eksplorować. Zapewnij mu głębokie, luźne podłoże, w które może się całkowicie zakopać, jedną lub dwie kryjówki o zwartym, zaokrąglonym kształcie, płaską miskę z wodą oraz najlepiej korę korkową, kamienie i sztuczne rośliny. Preferuje urządzoną połowę z podłożem do kopania zamiast gołego zestawu z papierem. Kryjówki i doniczki nie mogą mieć otworów ani dziur, w których wąż mógłby utknąć. Żywe rośliny często zostają wykopane, więc stosuj je z rozwagą.

Jako podłoże sprawdzają się grube zrębki osikowe, mieszanka włókna kokosowego i grubego piasku lub podłoże bioaktywne. Nie używaj samego drobnego piasku i unikaj cedru oraz sosny. Młode warto przez pierwsze tygodnie trzymać na ręczniku papierowym lub gazecie, aby nie połykały podłoża.

Czytaj więcej: Budowa terrarium i podłoże bioaktywne

TEMPERATURA

Utrzymuj wyraźny gradient. W ciepłym końcu musi być miejsce do wygrzewania o temperaturze 31-35 °C, mierzonej na powierzchni, przy temperaturze powietrza poza nim 23-27 °C. Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do pokojowej, ale nie poniżej 16 °C.

Użyj lampy grzewczej od góry nad płaskim, jasnym kamieniem lub maty grzewczej pod najwyżej jedną trzecią dna. W obu przypadkach potrzebny jest termostat. Mierz temperaturę powierzchni w miejscu do wygrzewania i temperaturę powietrza w chłodnym końcu termometrami cyfrowymi. Nie używaj aptecznych poduszek grzewczych, które mogą się zbytnio nagrzewać, ani kamieni grzewczych. Gradient pomaga wężowi trawić pokarm, a młode szczególnie go potrzebują.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić około 30-60 %. Gatunek pochodzi z suchych regionów i nie potrzebuje wilgotnego powietrza, ale zbyt suche powietrze i pylące podłoże powodują zabrudzenia nozdrzy i zalegające linienie. Dlatego zapewnij wilgotną kryjówkę, czyli pojemnik wypełniony lekko wilgotnym włóknem kokosowym, torfowcem lub piaskiem, do którego wąż może się wczołgać, zwłaszcza przed linieniem. Jeśli powietrze staje się bardzo suche, można lekko zwilżyć podłoże w chłodnym końcu.

Postaw szeroką, płaską miskę ze świeżą wodą w chłodnym końcu. Wysokich misek wąż może unikać i się odwodnić. Wymieniaj wodę co najmniej raz w tygodniu i natychmiast, gdy jest brudna. Linienie następuje zwykle co 3-5 miesięcy.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i korzysta z jasnego światła dziennego. Światło może palić się 12 godzin na dobę przez cały rok albo podążać za porami roku: 14-16 godzin wiosną i latem oraz 8-10 godzin jesienią i zimą.

UVB nie jest bezwzględnie konieczne, ale zalecane. Gatunek należy do strefy Fergusona 2, a celem jest indeks UV 2-3 w miejscu do wygrzewania. Świetlówka T5 HO 5-6 % UVB, obejmująca od połowy do dwóch trzecich długości terrarium, powinna znajdować się 25-35 cm nad grzbietem węża w miejscu do wygrzewania, gdy jest zamontowana nad siatką, i 35-45 cm bez siatki. Najlepiej sprawdzaj to miernikiem UV i wymieniaj świetlówkę co 12 miesięcy. W pozostałej części terrarium muszą być cień i kryjówki, a w nocy ma być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

W naturze *H. nasicus* je głównie ropuchy i inne płazy, ale także jaszczurki, gryzonie, jaja gadów, ptasie jaja, a czasem inne węże. W niewoli podstawowym pokarmem są mrożone, rozmrożone myszy. Ofiara nie może być grubsza niż najgrubsze miejsce ciała węża, a dwie małe ofiary są lepsze niż jedna duża, bo zbyt duże posiłki łatwo wywołują wymioty. Karm pęsetą, ponieważ wąż atakuje ofiarę ze wszystkich stron.

Młode często od razu przyjmują rozmrożonego oseska. Jeśli młode odmawia, pomaga zamoczenie myszy w wodzie, pozwolenie wężowi z niej pić lub natarcie jej odrobiną wody z tuńczyka albo łososia. Unikaj ropuch jako środka zapachowego, bo mogą przenosić pasożyty. Myszy to tłusty pokarm, więc warto urozmaicać dietę jajami przepiórczymi, kawałkami jaj kurzych na twardo i żabimi udkami. Pierwszy posiłek oferuje się około tygodnia po wykluciu.

Młode i młodociane osobniki karmi się co 5-7 dni oseskami, później podrostkami i skoczkami. Dorosłe samce dobrze utrzymują kondycję na jednej lub dwóch małych myszach co 10-14 dni, a samice karmi się co 10-14 dni, częściej tylko w sezonie rozrodczym i w czasie noszenia jaj. Gatunek łatwo tyje w niewoli. Nie bierz węża do ręki przez 1-2 doby po posiłku. W sezonie rozrodczym można lekko oprószyć ofiarę wszechstronnym preparatem witaminowo-mineralnym.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Heterodon nasicus jest spokojny i łatwy w obsłudze. Groźby to blef, a wąż prawie nigdy nie gryzie w obronie. Po ataku pozostaw go, by się uspokoił, i nie przeszkadzaj mu, gdy udaje martwego.

Do ugryzień dochodzi prawie wyłącznie wtedy, gdy wąż pomyli rękę z jedzeniem, zwykle podczas karmienia, albo gdy dłonie pachną myszami lub płazami. Dlatego zawsze karm pęsetą i myj ręce po dotykaniu zwierząt karmowych, zanim weźmiesz węża do ręki. Wąż ma powiększone zęby w tylnej części szczęki górnej i gruczoły wydzielające słaby jad. Krótkie ugryzienie zwykle powoduje tylko drobne zadrapania. Jeśli wąż trzyma i przeżuwa, do rany dostaje się więcej jadu, co może wywołać ból, wyraźny obrzęk, siniaki i pęcherze, które mogą znikać tygodniami lub miesiącami. Objawy ogólnoustrojowe są bardzo rzadkie. Odczep węża spokojnie zamiast go odrywać; szarpnięcie może uszkodzić szczęki i często sprawia, że gryzie mocniej. Przemyj ranę wodą z mydłem, a przy silnym obrzęku zgłoś się do lekarza.

Trzymaj zwierzęta pojedynczo, z wyjątkiem okresu kopulacji. Samice mogą zjadać samce, więc kopulację należy nadzorować.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samica jest większa i cięższa od samca i ma krótszy ogon. Płeć młodych można określić sondowaniem, które powinien wykonywać wyłącznie doświadczony hodowca lub lekarz weterynarii. Samce mogą osiągać dojrzałość płciową już przy około 30 g i 33 cm. Samice dojrzewają przy długości 37-38 cm od pyska do kloaki i rozmnażają się po raz pierwszy w trzecim roku życia. Samica przeznaczona do rozrodu powinna mieć co najmniej dwa lata, najlepiej trzy, i ważyć 150-200 g.

GODY I KOPULACJA

Chłodniejszy okres wyzwala zachowania godowe. Młode poniżej roku nie powinny przechodzić spoczynku zimowego. Nie karm przez około trzy tygodnie przy wciąż włączonym ogrzewaniu, aby jelita były puste. Następnie wyłącz ogrzewanie na mniej więcej tydzień w temperaturze pokojowej, a potem utrzymuj 5-15 °C w ciemności przez około dwa miesiące w przypadku samic i miesiąc w przypadku samców; do trzech miesięcy też jest w porządku. Wąż nie może się odwodnić: zapewnij dostęp do wody i utrzymuj podłoże lekko wilgotne. Waż zwierzę co tydzień lub co dwa tygodnie i przerwij zimowanie, jeśli straci ponad 10 % masy ciała.

Wyjmij zwierzęta, trzymaj je przez kilka dni w temperaturze pokojowej i powoli zacznij ogrzewanie. Nakarm je raz lub dwa razy i rozpocznij kojarzenie około dwóch tygodni po zimowaniu. Samiec nie powinien mieć pokarmu w żołądku podczas kopulacji, bo łatwo wymiotuje. Wpuść samca do samicy. Gotowa samica porusza ogonem, a samiec podąża za nią. Kopulacja trwa zwykle 1-6 godzin. Obserwuj je przez pierwszą godzinę, bo samica może zjeść samca, i zadbaj o to, by była dobrze odżywiona.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Jaja są składane około miesiąca po owulacji. Samica linieje 7-11 dni przed złożeniem jaj i w niewoli składa zwykle 4-23 jaja, niektóre do około 30. Dzikie samice są mniejsze i składają 2-16 jaj, średnio 8. W naturze samice niekoniecznie rozmnażają się co roku, natomiast samice w niewoli mogą złożyć dwa zniesienia w ciągu roku.

Gdy tylko samica wyraźnie pogrubieje w tylnej części ciała, wstaw skrzynkę lęgową z wilgotną ziemią, włóknem kokosowym lub torfowcem, np. plastikowy pojemnik z otworem w pokrywie. Karm ją co 4-6 dni, gdy nosi jaja i po ich złożeniu, aby mogła odbudować siły.

INKUBACJA

Ostrożnie przenieś jaja do pojemnika z wilgotnym włóknem kokosowym i odrobiną piasku, z dwoma małymi otworami wentylacyjnymi. Jaja mogą być częściowo zakopane. Inkubuj w temperaturze 26-28 °C. Wyklucie następuje po 51-64 dniach, a młode same przecinają skorupkę.

Jaja, które pleśnieją lub się zapadają, są zwykle niezapłodnione. Usuwaj je dopiero wtedy, gdy są wyraźnie martwe.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają przy wykluciu 14-18 cm i 4-7 g i linieją w ciągu pierwszych dni. Trzymaj każde młode osobno w małym pojemniku z ręcznikiem papierowym, kryjówką, płaską miską z wodą i ciepłym końcem. Pierwszy posiłek zaproponuj po około tygodniu.

Podawaj rozmrożone oseski pęsetą co 5-7 dni. Jeśli młode odmawia, spróbuj zamoczyć mysz w wodzie lub natrzeć ją odrobiną wody z tuńczyka albo łososia. Gdy młode ważą 15-20 g, można je przenieść do większego terrarium. Samice rosną szybko, a zbyt szybki wzrost daje duże, otłuszczone zwierzęta, więc nie karm ich zbyt często.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny, ale kilka problemów powtarza się regularnie:

- Suchy nos z kurzem i brudem w nozdrzach i wokół pyska. Przyczyną jest suche, pylące podłoże lub zbyt niska wilgotność. Zapewnij wilgotną kryjówkę, zmień podłoże na mniej pylące i lekko zraszaj.
- Zalegające linienie, gdy jest zbyt sucho. Zapewnij wilgotną kryjówkę.
- Nicienie i inne pasożyty jelitowe: krwawy kał, zmienny apetyt. Zleć badanie próbki kału u lekarza weterynarii.

- Infekcje bakteryjne z brudnej wody, kurzu i słabej cyrkulacji powietrza: ospałość, utrata masy, brak wzrostu i apetytu. Trudno je zdiagnozować, więc wcześnie skontaktuj się z lekarzem weterynarii.
- Roztocza. Nie stosuj środków z permetryną. Ziemia okrzemkowa w zestawie i wokół niego oraz gruntowne sprzątanie to bezpieczniejszy wybór; omów leczenie z lekarzem weterynarii.
- Otyłość z powodu zbyt częstego karmienia, zwłaszcza u samic.
- Zakleszczenie w kryjówkach lub doniczkach z wąskimi otworami.

Zgłoś się do lekarza weterynarii z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli wąż chudnie, nie je przez kilka tygodni, oddycha z otwartym pyskiem lub ma zmieniony kał.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.